

ВЗАИМООТНОШЕНИЕ МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКОТО ПРАВО И БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПО ВЪПРОСА ЗА ЗАЩИТА ПРАВАТА НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Съдия МАРИЯНА БАХЧЕВАН

Правото на всички хора на равенство пред закона и защита от дискриминация представлява всеобщо право, признато не само от българското законодателство, но и от Организацията на обединените нации, както и от Европейския съюз. Най-често подложени на дискриминация са хората с увреждания и то най-вече по отношение на правото им на труд и свободно предвижване. За да се избегне това Съветът на ЕС е приел Директива 2000/78/ЕО от 27.11.2000г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите. Нейната цел е да регламентира основните параметри за борба с дискриминацията, основана на религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация по отношение на заетостта и упражняването на занаятите, с оглед прилагането в държавите-членки на принципа на равно третиране. Правилата на тази директива се прилагат към всички лица от публичния /държавни и общински администрации/ и частния сектор.

По силата на Директива 2000/78/ЕО България трябва да гарантира на хората с увреждания достъпни съдебни и административни процедури включително помирителни /когато такива са подходящи/ в случаите, когато те считат себе си засегнати поради неприлагане спрямо тях на принципа за равно третиране, дори тогава, когато дискриминацията спрямо тях вече е прекъсната.

В Директива 2000/78/ЕО от 27.11.2000г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите е посочено, че „принципът за равно третиране” означава, че няма дискриминация въз основа на религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация. От своя страна, пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е, или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на един от признаците: религия, убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от определена религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация в сравнение с други лица в неблагоприятно положение. Работодателят или всяко лице или организация са задължени според националното законодателство да предприемат подходящи мерки в съответствие с принципите, съдържащи се в чл.5 от Директива 2000/78/ЕО относно подходящото настаняване на лицата с увреждания, за да премахнат вредите, произтичащи от разпоредба, която има обективно оправдана законна цел, но поставя в по-неблагоприятно положение такива лица.

Освен това, хората с увреждания имат право да търсят подкрепата на асоциации, организации и други юридически лица, които могат да участват в административните и съдебните процедури от тяхно име или заедно с тях в тяхна подкрепа. Това тяхно европейско право е въплътено и в разпоредбата на чл.71 ал.2 от българския Закон за защита от дискриминация. Така например, в България група неправителствени организации, обединени в Национален съвет на организациите на и за хората с увреждания, защитават правата на тези български граждани и представят българската позиция пред Европейския форум на хората с увреждания.

Директива 2000/78/ЕО въвежда специална тежест на доказване, според която, когато хора с увреждания представят пред съда или друга компетентна държавна или общинска власт факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, тогава ответникът трябва да докаже, че няма нарушение на принципа за равно третиране.

Правото на хората с увреждания да се ползват от мерки, които осигуряват тяхната автономност, социалната и професионалната им интеграция и участието им в живота на общността е регламентирано и в чл.26 от Харта на основните права на Европейския съюз. На това право съответства задължението на държавата да осигури достъпна градска среда включително достъпен обществен транспорт. Нещо повече, по смисъла на чл.5 от Закона за защита от дискриминация: „изграждането и поддържането на архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до публични места, се смятат за дискриминация.”.

В Европейския съюз органът, който защитава правата на лицата с увреждания е Европейската комисия за човешки права. Правната помощ е основно право, признато от Съвета на Европа. Ако дадено лице смята, че неговото/нейното право на правна помощ е нарушено, това лице има право при определени условия да отнесе въпроса към Европейския съд по правата на човека. Европейският съд по правата на човека има правомощия да разглежда случаи на нарушаване на правата на човека, като се позовава на Европейската конвенция за защита на правата на човека.

Българските граждани с увреждания, които се чувстват дискриминирани могат да защитят правата си пред Комисията за защита от дискриминация, която има седалище в гр.София. Тя има свои регионални представителства във всеки областен град. Жалбата или сигналът до комисията се подават писмено. Не се образува производство, а образуването се прекратява, ако са изтекли три години от извършване на нарушението. За производството пред комисията не се събират държавни такси. Направените в хода на производството разноски са за сметка на бюджета на комисията. За предотвратяване или преустановяване на нарушенията по Закона за защита от дискриминация или по други закони, уреждащи равенство в третирането, както и за предотвратяване или отстраняване на вредните последици от тях, комисията за защита от дискриминация по своя инициатива или по предложение на синдикални

организации, на физически или юридически лица може да прилага принудителни административни мерки и да налага глоби на виновните лица. Решението се произнася не по-късно от 14 дни след провеждане на заседанието. Решенията на комисията подлежат на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс в 14-дневен срок от съобщаването им на заинтересуваните лица пред административния съд, в чийто район е седалището на регионалното представителство на комисията или пред Административен съд София-град.

Всяко лице с увреждания, чийто права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, по своето местоживееене, с който да поиска: 1. установяване на нарушението; 2. осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения; 3. обезщетение за вреди. Всяко лице, чиито права са засегнати от административен акт, издаден в нарушение на Закона за защита от дискриминация или други закони, уреждащи равенство в третирането, може да го обжалва пред съответния административен съда по реда на Административнопроцесуалния кодекс.